

מאוצרות הפרשה

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך (כה, ב)

שח הרב הגאון רבי אריה יודלביץ שליט"א, רב קהילות "מבקשי השם" ו"בית אברהם" ברמת בית שמש: את הסיפור הבא שמעתי מאחד מידידי. ערב אחד הוא נקלע מול חנות שווארמה, ועניו לא יכלו לפספס את ה"גברא רבה" שנכנס למקום. נעמד מול המתקן הלוהט, מדיף השומן והניחוח, ומבקש להכין לו מנה בלאפה מבשר כבש. שיהיה. המוכר שוטח את הלאפה ושואל: חמום? ההוא בקושי מצליח להרים את היד, מנחית אותה בתנוחת אישור ואומר: "שיים!". טחינה? "שיים!" סחוג? "שיים!" סלט? "שיים!" חמוצים? "שיים!" בצל? "שיים!" עמבה? "שיים!" רק כבש – או גם הודו? "שיים!" ציפס? "שיים!" קטשופ? "שיים!" בלהט ה"שיים!" ממשיך המוכר לשאול עם חצי חיוך: כורכום? "שיים!" אגוז-מוסקט? "שיים!" הל? "שיים!" כמון? "שיים!" זהו. ידידי הצופה פונה לדרכו. באותו יום, בתפילת ערבית, הוא משתדל להתפלל בכוונה, אך לפתע מצטלצל לו באוזן כמו זבוב טורדן: "שיים!" "שיים!" "שיים!" מתי זה קורה לו בעונותינו הרבים? בברכת "שיים שלום!" "שיים!" "שיים!" "שיים!". לפתע מהדהדת בראשו התובנה: הרי אני בדיוק כאותו אדם, ניצב ומבקש ללא הפסקה: שיים! שלום! טובה! וברכה! הן! והסד! ורחמים! עלינו! ועל כל ישראל עמך! "שיים!" "שיים!" "שיים!" בקשות אין ספור – אבל מה אתה משלם עבור כל הבקשות הללו?! התשובה מונחת במילים הבאות "ברכנו אבינו" אימתי נזכה לכל הברכות, מה התשלום בעדן? כאשר "כלנו כאחד"! וכנודע מרבנותנו בעלי המוסר שאחדות עם הכלל –

"כלנו כאחד" – היא העצה לזכות ביום הדין הקרב ובא. (מסוף ש"ק יחד נאמן)
כרמים תטע ועבדת, ויין לא תשתה ולא תאגר, כי תאכלנו התלעת. זיתים יהיו לך בכל גבולך, ושמן לא תסוך, כי ישל זיתך (כה, לט)

יש להבין, מדוע לא אמר הכתוב "ענבים יהיו לך, ויין לא תשתה כי תאכלנו התולעת", כשם שאמר "זיתים יהיו לך וגו' ושמן לא תסוך"? מדוע הקפיד הכתוב לומר דוקא: "כרמים תטע ועבדת, ויין לא תשתה"? כתב ה"קהלת יצחק", לבאר זאת על פי תשובה לשאלה אחרת המתעוררת כאן: לכאורה המלים "זיתים יהיו לך הוא ענין של ברכה ובשורה טובה, ואנו בקללות עוסקים כאן? אלא, צריך לומר שאכן גם במילים "זיתים יהיו לך" יש קללה ולא ברכה. והדבר יובן על פי דברי חז"ל בגמרא במסכת הוריות (יג): שאכילת זיתים משכחת לימוד של שבעים שנה (ובספר "טעמא דקרא" כתב: רמו לדבר: "כי ישל זיתך" – ש"ל ראשי תבות ישכח למודו). אם כן נמצא ש"זיתים יהיו לך", אינה בשורה טובה, אלא ענין של קללה, כי, כאמור, האוכלם משכח תלמודו. אמנם, מבואר שם בגמרא, שכשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה, כך שמן זית משיב למוד של שבעים שנה. ועל פי זה מובן מדוע בענין היין לא אמר הכתוב: "ענבים יהיו לך", שהרי זו ברכה, ואנו עוסקים בקללות. לכן כתוב: "כרמים תטע ועבדת, ויין לא תשתה ולא תאגר", כלומר שמהכרמים לא יהיו לך ענבים, ואף יין, לא תוכל לאגור, מדוע? "כי תאכלנו התלעת". אבל לענין שמן, אמר הכתוב: "זיתים יהיו לך", משום שזו קללה, שעל ידי אכילתם משכח למודו, ואם יאמר: אשתה שמן זית וישוב אלי אותו למוד ששכחתי, על כך אומר הכתוב: "ושמן לא תסוך כי ישל זיתך", ולא יהיה כדאי לך לאצר את אותם הזיתים ולעשות מהם שמן. (לאור הנר)

אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים... ואלה יעמדו ולקחת מראשית כל פרי האדמה (כו, ב) יש להקשות הרי רוב שבעת המינים הם פרי העץ ומה טעם כתב פרי אדמה? ו"ל, אומר הפרדס יוסף, שכשמניח את הגמי על הפירות (דין הנחת הגמי (חוט אדום) הוא מיד כשמכר) הוא עדיין בוסר ואז מברכים עליו בורא פרי האדמה.

ולקח הכהן הטנא מידך (כו, ד)

כתוב בירושלמי שצריך להפריש ביכורים אחד משישים. קשה מאין למדו חכמים שיעור זה. ויש לומר כי הוא מרומז כאן. דאיתא במשנה מסכת כלים שטנא מחזיק חצי סאה, ואמרו בגמרא על הפסוק "ולשורקה בני אתוננו" שכל אילן בארץ ישראל היה טעון בפירות משא שתי אתונות. ובמקום אחר אמרו שמשא האתון הוא ט"ו סאין, נמצא שכל אילן בארץ ישראל שטעון משא שתי אתונות יש בו ל' סאין. והתורה אמרה להביא "טנא" של ביכורים שמהזיק חצי סאה שהוא אחד משישים של שלשים סאה, לרמז שאף מי שיש לו רק אילן אחד צריך להביא חצי סאה. (פנינים יקרים בשם ספר עליות אליהו)

היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החקים האלה וגו' (כוטו)
"בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאלו בו ביום נצטוית עליהם (רש"י). על פי דברי רש"י ישב הייטב לב' את שיטת הפוסקים שאין לברך 'שהחינו' על מצוה שאדם מקיים לראשונה בחייו (ראה ש"ך י"ד כח, ה). ולכאורה יש לתמוה: אם מברכים 'שהחינו' על פרי או על בגד חדש, מדוע לא נברך כך על מצוה חדשה, וכי גדולה שמחת הבלי העולם משמחת קיום המצוות? לדברי המדרש מבואר, שאם נברך 'שהחינו' רק בפעם הראשונה שנקיים את המצוה תהיה בכך סתירה לצווי: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" – שבכל פעם שאנו מקיימים מצוה, עלינו לחוש כאלו היתה זו הפעם הראשונה. (ייטב פנים עקב, הובא ביכל מאמינים)

על הקללה בהר עיבל (כו, יב-יג)

סיפר מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצוק"ל: "ראיתי בספרי התיירים, הנוסעים לארצות רחוקות, אשר יתפלאו מאד וישתוממו על המראה של ההר שעליו ניתנה הברכה – הר גרזים – שהוא מכוסה חרולים, לא תאר ולא הדר לו וקוץ ודרדר יצמח שמה, והוא ממש כמדבר שממה". לאידך גיסא, ההר שניתנה עליו הקללה – הר עיבל – הוא כגן ד' וצומחים עליו כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל, ואדמתו פוריה מאוד – והמחזה הזה מפליא את עין הרואים ודורש פתרון". אז מה הפתרון? הקב"ה רצה ללמד את עם ישראל שהברכה והקללה אינה תלויה במקום מגוריו של האדם, האם "בארץ טובה ורחבה דשנה ופוריה" או שמא בארץ "דלה רוזה וצמאה למים". הדבר תלוי רק במעשה האדם. אם יתחייב אדם במעשיו ימשוך עליו קללה אפילו אם "איתן מושבו בהר עיבל אשר הוא כגן השם ואדמתו טובה ופוריה". ואם יזכה האדם במעשיו, אזי יחולו עליו הברכות אפילו על ההר השמש, הר גרזים.

הוא שאמר דוד בתהילים (קז לד-ה) "ארץ פרי למלחה" מדוע, מרעת יושבי בה!" ומאידך: "ישם מדבר – לאגם מים!" יפה ציווה הקב"ה לתת את הקללה על הר עיבל – כי קללת א-לוקים תהפוך גם את ההר הטוב הזה למדבר שממה. ואת הברכה על הר גרזים – כי ברכת השם תעשיר אפילו מדבר שממה כזה ותהפוך אותו לגן-עדן. (הדעה והדיבור)

מקום האדם - לפי מחשבותיו

"וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט" (דברים כ"ו, ה') ובהגדה של פסח מבואר: "וירד מצרימה"- אנוס על פי הדיבור. "ויגר שם"- מלמד שלא ירד להשתקע אלא לגור שם. הפשט בפסוק הוא שיעקב אבינו לא רצה לרדת למצרים, אך הקב"ה הכריחו לרדת על פי הדיבור, ומכיון שהוכרח ירד למצרים. ויש לתמוה: וכי על יעקב אבינו שייך לומר שהוא לא רצה לרדת למצרים, והקב"ה הכריחו לרדת לשם בניגוד לרצונו, הלא בודאי רצונו של יעקב היה לעשות את כל מה שרצה הקב"ה? כיצד ניתן לומר על יעקב שהוא היה "אנוס על פי הדיבור"? הדברים יובנו ביתר ביאור על פי המעשה הבא:

בעיירה לובלין התגורר הרב יששכר דב בער מראדושיץ זצ"ל. הוא היה שקוע באוהלה של תורה מבוקר עד ערב, והיה נעדר מביתו ארוכות כדי לשהות בצילו של מורו ורבו, ה"חזזה מלובלין". שותה בצמא את דבריו, ומקיים כפשוטו "ובתורה אתה עמל". היות שהפרוטה לא היתה מצויה בכיסו בעקבות שקידתו העצומה, התקיים בו "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה". אך למרות כל הקשיים רבי יששכר המית עצמו באוהלה של תורה, כאשר כל כולו עסוק בהוויות אביי ורבא.

עוד שנה חולפת, ימים נוראים באו, והנה גם חג הסוכות ממשמש ובא. בסיום תפילת מעריב של ליל החג יצא רבי יששכר לביתו לקיים מצוות סוכה כפשוטה ולישב בצילא דמהימנותא יחד עם שבעת אושפיזין עילאין. אך ידוע ידע כי מזון אין לו כדי לקיים את סעודת החג.

בהתקרבו לביתו, מבחין רבי יששכר באור יקרות שבוקע מסוכתו. לרגע הוא נעצר ותהה בליבו "האם אכן זוהי סוכתי?". אך בהתקרבו לסוכה, גילה שרעייתו וילדיו ממתנים לו כאשר מסביבם שולחן ערוך מלא כל טוב, יינות דגים בשר ומטעמים. זוגתו הרבנית שראתה את תמיהתו, פתחה וסיפרה לו שבערב החג היא ערכה ניקיון יסודי בבית, ומצאה תכשיט שאותו מכרה, ומהכסף רכשה את האוכל כדי להשביע את בני המשפחה שמזה תקופה ארוכה סבלו מחרפת רעב.

רבי יששכר קידש בשמחה על היין, כאשר הוא מכוון בדביקות בכל מילה ומילה, ולאחר מכן התיישבו בני הבית לסעודת חג. לאחר שאכלו כזית, וזוגתו הצדקת הגישה לשולחן את המרק, החל רבי יששכר לטעום ממנו, כאשר הוא מגיש אל פיו כפית אחת ועוד אחת, ואז לפתע הניח את הכף בחזרה בצלחת המרק, וקרא: "יששכר, יששכר, אינך יושב כלל בצל הסכך, אלא אתה כל כולך שקוע בקערת המרק!!!"...

רעייתו פנתה אליו ושאלה "וכי המרק לא ערך לחיכך?" ענה לה רבי יששכר ואמר: "לא ולא. המרק ערב מאוד לחיכי, אך היא הנותנת. בעקבות הרעב העצום שבו הייתי שרוי בימים האחרונים, כאשר טעמתי מהמרק, הרגשתי שאני שקוע בתוכו, ואינני נמצא כלל בתוך הסוכה".

אך רעייתו הקשתה ואמרה: "הרי אתה נמצא בסוכה כשרה לכל הדעות, כאשר סכך מהודר מעליך. ומדוע אתה טוען שאינך נמצא בסוכה?".

הסביר רבי יששכר ואמר: "אכן כדברייך, גופי אכן אני נמצא בסוכה. אך היות שאני שקוע כולי באכילת המרק, והמחשבות שלי נמצאות באוכל, שם אני נמצא כיון שבמקום שמחשבותיו של האדם, שם הוא נמצא". מצינו אם כן, שיתכן שגופו של האדם נמצא במקום מסויים, אך הדבר נחשב כביכול הוא במקום שונה לגמרי. במקום שמחשבותיו נמצאות.

ומכאן תשובה לשאלתנו:

"וירד מצרימה"- הקב"ה רצה שיעקב אבינו ירד למצרים בבחינת "אנוס", ומדוע? כדי שגם כאשר יעקב אבינו ירד לארץ מצרים האפופה בטומאה, המחשבות שלו יהיו בארץ ישראל, כיון שבמקום שמחשבותיו של האדם נמצאות שם הוא נמצא, ולמצב כזה אפשר להגיע רק כאשר הוא יורד בעל כורחו - אנוס על פי הדיבור.

בעל ההגדה ממשיך ומחדד לנו את הדברים: "מלמד שלא ירד להשתקע, אלא לגור שם". יעקב אבינו לא ירד להשתקע במצרים, אלא לגור שם. מגורים בעלמא, אך מחשבותיו נמצאות הרחק, בארץ הקודש. למרות שיעקב אבינו היה במצרים, הוא היה שקוע כל כולו במחשבתו בקדושת ארץ ישראל.

(מתוך הספר "ללמדך" דברים מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוידליך זצ"ל שעתידי לצאת א"ה)

פינת ההלכה

לבטל שיעורי תורה כדי לעודד את הבן שנכנס לשיבה?

שאלה: בננו הגדול נכנס ב"ה בשערי ישיבה גדולה בירושלים בתחילת זמן אלול. גם מכיון שהוא הבן הגדול והיחיד בין בנות, לוותה כניסתו לשיבה בהתרגשות גדולה ותפילות רבות על ידינו-הוריו. מכיון שזו הפעם הראשונה שהוא יוצא מחוץ לבית, אנחנו רגישים לרגשותיו, ולא פחות לרגשותינו שלנו, ואנחנו חפצים לבקרו, כאשר אשתי - כאמא רגשותיה עזים יותר - חפצה לראותו יותר לפחות בתחילת הדרך. שאלתי היא, הנסיעה לשיבה אורכת כשעה לכל צד, וכרגע אנחנו מבקרים את הבן פעם-פעמיים בשבוע. ביקורים אלו הם בשעות בהם מתקיימים שיעורי התורה בהם אני לומד, כך יוצא שהביקורים הם על חשבון השיעורים. מה גובר על מה קביעות עיתים לתורה, או הביקורים אצל הבן, שוודאי נותנים לו כוחות ועידוד להמשיך ללמוד. שאלה נוספת שעלתה, אמרו לי "יודעי דבר" שאין זה נורא אם עקב ביקור ההורים, יצא גם הבן באמצע הסדר. האם זה נכון לנהוג כך? תשובה: גם אם הביקורים מסייעים ללימוד הבן, מכל מקום אין לעשות זאת על חשבון הלימוד של האבא, וכמבואר בקידושין (כ"ט): הוא [האבא] ללמוד, ובנו ללמוד, הוא קודם לבנו. וכל שכן כאשר הביטול תורה הוא וודאי, והסיוע של הבן בביקורים אלו הם ספק כמה זה מועיל, שאין ספק מוציא מדי וודאי. אבל האמא יכולה לנסוע, גם אם זה יגרום שהבן יצטרך לעזוב קצת את הלימוד באמצע הסדר, כי מותר לבטל קצת תורה עבור כיבוד אם, ובפרט שזה יביא לו חשק ללימוד, ובלבד שהביקור לא ימשך זמן רב, אלא קצת עידוד ומיד יחזור לתלמודו. (הגרי"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

איך עייך להוריך אעלפיע אעלפיע ויעאר עעפיע?

תשובה לחידה פר"ש: עומר ושכחת עומר בשדה, ובבשלה לכ"א נאסף עומר לגולגולת. תשובה לחידה השבועית: יאמר שימות יום לפניו.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת יורקיץ להולדת הבן משפחות שטרנברג - ניכטבורג להולדת הבן הנכד משפחות רוסטו-בנעט להולדת הבת-הנכדה-הנינה משפחות וינצקי להולדת הבן הנכד משפחות יצחק רביץ להולדת הבן הנכד הנין משפחת פויליב להולדת הבת משפחת בריער להולדת הבת משפחות זיידבנד לאירוסי הבן הנכד משפחת קורנגוט לאירוסי הבת משפחת קיריון לבר מצוה משפחת וולקין לבר מצוה משפחת שינקולבסקי לבר מצוה משפחות חיים לוי להולדת הבן הנכד משפחות וינצקי להולדת הבן הנכד

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com